ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 15ης Απριλίου 2010 *

Στην υπόθεση C-215/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Γερμανία) με απόφαση της 5ης Μαΐου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Μαΐου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

E. Friz GmbH

κατά

Carsten von der Heyden,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, προεδρεύοντα του πρώτου τμήματος, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Ilešič και J.-J. Kasel, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Ιουνίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο C. von der Heyden, εκπροσωπούμενος από τον N. Gross, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma καθώς και από τις J. Kemper και S. Unzeitig,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους W. Wils και H. Krämer,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 1, παράγραφος 1, και 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ L 372, σ. 31, στο εξής: οδηγία).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της εταιρίας E. Friz GmbH (στο εξής: Friz) και του C. von der Heyden κατόπιν ανακλήσεως εκ μέρους του δεύτερου της δηλώσεώς του περί προσχωρήσεως σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, την οποία διαχειρίζεται η Friz.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

3 Η τέταρτη και η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζουν:

«ότι το ειδικό χαρακτηριστικό των συμβάσεων που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος είναι ότι, κατά κανόνα, οι διαπραγματεύσεις αρχίζουν με πρωτοβουλία του εμπόρου, ενώ ο καταναλωτής είναι τελείως απροετοίμαστος και καταλαμβάνεται

εξ απίνης· ότι συχνά ο καταναλωτής δεν είναι σε θέση να συγκρίνει την ποιότητα και την τιμή της προσφοράς με άλλες προσφορές· […]

ότι ο καταναλωτής πρέπει να έχει δικαίωμα υπαναχώρησης επί επτά τουλάχιστον μέρες, ώστε να μπορεί να εκτιμήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση».

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις συμβάσεις παροχής αγαθών ή υπηρεσιών από έναν έμπορο προς έναν καταναλωτή, οι οποίες συνάπτονται:

[…]

— κατά τη διάρκεια επίσκεψης του εμπόρου:

i) στο σπίτι του ίδιου ή άλλου καταναλωτή·

[…]

όταν η επίσκεψη δεν γίνεται μετά από ρητή αίτηση του καταναλωτή.»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπει:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

[…]

— έμπορος είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις ανωτέρω συναλλαγές, ενεργεί με την εμπορική ή επαγγελματική του ιδιότητα, καθώς και κάθε πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό ενός εμπόρου.»

6 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις:

α) συμβάσεις για την κατασκευή, πώληση και μίσθωση ακινήτων ή στις συμβάσεις που αφορούν άλλα δικαιώματα σχετικά με ακίνητα.

Οι συμβάσεις για την παράδοση αγαθών και την ενσωμάτωσή τους σε ακίνητα ή οι συμβάσεις για την επισκευή ακινήτων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.

[…]»

7 Το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Στην περίπτωση συναλλαγών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, οι έμποροι οφείλουν να πληροφορούν τους καταναλωτές σχετικά με το δικαίωμά τους να υπαναχωρήσουν από τη σύμβαση μέσα στο χρονικό διάστημα που ορίζει το άρθρο 5, και να τους γνωστοποιούν το όνομα και τη διεύθυνση του προσώπου έναντι του οποίου μπορεί να ασκηθεί αυτό το δικαίωμα.

Η υπόμνηση αυτή φέρει ημερομηνία και αναφέρει χαρακτηριστικά στοιχεία που επιτρέπουν να αναγνωρίζεται η συγκεκριμένη σύμβαση. Δίδεται στον καταναλωτή:

α) στην περίπτωση του άρθρου 1, παράγραφος 1, κατά τη σύναψη της σύμβασης·

[…]

Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την πρόβλεψη κατάλληλων μέτρων προστασίας των καταναλωτών στην εθνική τους νομοθεσία, στην περίπτωση που δεν παρασχεθούν οι πληροφορίες που προβλέπει το παρόν άρθρο.»

8 Το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει:

«1. Ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από τη μονομερή ανάληψη υποχρεώσεώς του, αποστέλλοντας ειδοποίηση μέσα σε προθεσμία τουλάχιστον επτά ημερών από την παραλαβή εκ μέρους του της υπόμνησης που αναφέρει το άρθρο 4, και σύμφωνα με τη διαδικασία και τους όρους που ορίζει η εθνική νομοθεσία. Η ειδοποίηση αρκεί να έχει αποσταλεί πριν τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας.

2. Η αποστολή της ειδοποίησης έχει ως συνέπεια την απαλλαγή του καταναλωτή από κάθε υποχρέωση που απορρέει από τη ματαιωθείσα σύμβαση.»

9 Το άρθρο 7 της οδηγίας ορίζει:

«Σε περίπτωση ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως εκ μέρους του καταναλωτή, οι έννομες συνέπειες της υπαναχωρήσεως διέπονται από τα εθνικά δίκαια, ιδίως όσον αφορά την απόδοση πληρωμών για αγαθά ή υπηρεσίες που έχουν παρασχεθεί και την επιστροφή αγαθών που έχουν παραληφθεί.»

Η εθνική νομοθεσία

10 Η οδηγία μεταφέρθηκε στο γερμανικό δίκαιο με τον νόμο περί υπαναχωρήσεως από συμβάσεις συναπτόμενες στο πλαίσιο κατ' οίκον πωλήσεων και παρόμοιων συναλλαγών (Gesetz über den Widerruf von Haustürgeschäften und ähnlichen Geschäften), της 16ης Ιανουαρίου 1986 (*BGBl.* 1986 I, σ. 122).

11 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου (στο εξής: HWiG), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προέβλεπε:

«Όταν ο πελάτης πιέσθηκε να προβεί σε δήλωση βουλήσεως με σκοπό τη σύναψη συμβάσεως που αφορά παροχή εξ επαχθούς αιτίας

1. με προφορικές διαπραγματεύσεις στον τόπο εργασίας του ή στην ιδιωτική σφαίρα της κατοικίας του,

[…]

αυτή η δήλωση βουλήσεως είναι ισχυρή μόνον αν δεν ανακληθεί γραπτώς από τον πελάτη σε προθεσμία μιας εβδομάδας».

12 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του HWiG ορίζει:

«(1) Σε περίπτωση υπαναχωρήσεως, κάθε πλευρά οφείλει να επιστρέψει τις ληφθείσες παροχές. Η υπαναχώρηση δεν αποκλείεται σε περίπτωση χειροτερεύσεως ή απώλειας του αντικειμένου ή σε περίπτωση άλλης αδυναμίας αποδόσεως του ληφθέντος αντικειμένου. Αν υπεύθυνος για τη χειροτέρευση, την απώλεια ή άλλη αδυναμία είναι ο πελάτης, υποχρεούται να καταβάλει τη διαφορά της αξίας ή την αξία του αντικειμένου στον αντισυμβαλλόμενο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Στις 23 Ιουλίου 1991, στο πλαίσιο κατ' οίκον διαπραγματεύσεων μεταξύ του C. von der Heyden και εκπροσώπου της εταιρίας Roland Steuerberatungs GmbH (στο εξής: εταιρία Roland), ο πρώτος προσχώρησε σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, υπό την ιδιότητα του εταίρου-επενδυτή έναντι εισφοράς κεφαλαίου ποσού 384 044 γερμανικών μάρκων (DEM). Η εταιρία αυτή, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας αστικού δικαίου και αποτελούμενη από 46 εταίρους, είχε ως αντικείμενο τη συντήρηση, την ανακαίνιση και τη διαχείριση ενός ακινήτου ευρισκόμενου στο Βερολίνο. Κατά τον χρόνο της οικείας προσχωρήσεως, τη διαχείριση της εν λόγω εταιρίας επενδύσεων ασκούσε η εταιρία Roland.

14 Στις 6 Αυγούστου 2002, ο C. von der Heyden κατήγγειλε, χωρίς προειδοποίηση, τη συμμετοχή του στην εν λόγω αστικού δικαίου εταιρία και, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του HWiG, ανακάλεσε τη δήλωσή του περί προσχωρήσεως σε αυτή.

15 Η Friz, υπό την ιδιότητα του διαχειριστή της εν λόγω εταιρίας επενδύσεων σε ακίνητα, απαίτησε από τον C. von der Heyden την καταβολή, ως αρνητικού εκκαθαριστικού υπολοίπου, ποσού ύψους 16 319 ευρώ, το οποίο αντιστοιχούσε στη διαφορά της αξίας της υπ' αυτού καταβληθείσας, κατά την ημερομηνία προσχωρήσεώς του στην εν λόγω εταιρία, αρχικής εισφοράς και του μεριδίου των ζημιών που αναλογούσε σ' αυτόν κατά την ημερομηνία ανακλήσεως της δηλώσεώς του περί προσχωρήσεως.

16 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε το αίτημα αυτό, αλλά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο το απέρριψε μετά από έφεση του C. von der Heyden. Το κατ' έφεση επιληφθέν δικαστήριο έκρινε ότι η άσκηση του δικαιώματος ανακλήσεως, που αναγνωρίζεται στους εταίρους, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια υποχρέωση του εταίρου περί καταβολής ποσού προς την οικεία εταιρία. Συγκεκριμένα, μια τέτοια απαίτηση θα αποτελούσε παράβαση των διατάξεων της οδηγίας, κατά τις οποίες η εκ μέρους του καταναλωτή άσκηση του δικαιώματος ανακλήσεως δεν θα πρέπει να συνεπάγεται για τον καταναλωτή υποχρεώσεις από την ανακληθείσα σύμβαση και οι ληφθείσες παροχές θα πρέπει να του επιστρέφονται.

17 Η Friz άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ενώπιον του Bundesgerichtshof. Με την απόφαση περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, σύμφωνα με την εθνική νομολογία, όταν εταίρος έχων προσχωρήσει σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα κατόπιν διαπραγματεύσεων που διεξήχθησαν στην κατοικία του ανακαλεί τη δήλωση περί προσχωρήσεως στην εταιρία, η ανάκληση αυτή δεν απαλλάσσει πλήρως τον καταναλωτή από όλες τις συμβατικές υποχρεώσεις του (αναδρομικά αποτελέσματα), αλλά έχει ως συνέπεια ότι αυτός δεσμεύεται από τις υποχρεώσεις τις οποίες είχε αναλάβει μέχρις ότου προέβη στη δήλωση περί ανακλήσεως (αποτελέσματα για το μέλλον).

18 Κατά την εθνική αυτή νομολογία, η άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως δεν έχει ως συνέπεια την «επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση», σε αντίθεση με τα οριζόμενα στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, όπως αυτό ερμηνεύεται από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, C-350/03, Schulte, Συλλογή 2005, σ. I-9215, σκέψεις 88 και 92).

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof, κρίνοντας ότι η επίλυση της εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία των άρθρων 1, παράγραφος 1, και 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, αποφάσισε να αναστείλει τη δίκη και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η διάταξη του άρθρου 1, παράγραφος 1 […] της οδηγίας […] την έννοια ότι αυτή καλύπτει την προσχώρηση καταναλωτή σε προσωπική εταιρία, προσωπική

εμπορική εταιρία, ένωση ή σωματείο, αν ο πρωταρχικός σκοπός της προσχωρήσεως δεν έγκειται στο να γίνει ο ενδιαφερόμενος μέλος της εταιρίας, της ενώσεως ή του σωματείου, αλλά –πράγμα το οποίο συχνά συμβαίνει κυρίως κατά τη συμμετοχή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου– η συμμετοχή υπό την ιδιότητα του μέλους συνιστά απλώς ένα άλλο μέσο για την επένδυση κεφαλαίων ή την απόκτηση παροχών οι οποίες συνήθως αποτελούν αντικείμενο συμβάσεων ανταλλαγής;

2) Έχει η διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας […] την έννοια ότι αυτή απαγορεύει μία κατά το εθνικό (νομολογιακό) δίκαιο έννομη συνέπεια υπό την έννοια του άρθρου 7 της οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι μια τέτοια δήλωση προσχωρήσεως ενός καταναλωτή σε σύμβαση συναπτόμενη κατόπιν κατ' οίκον διαπραγματεύσεων έχει, σε περίπτωση υπαναχωρήσεως, ως αποτέλεσμα ο υπαναχωρών καταναλωτής να έχει αξίωση κατά της εταιρίας, της ενώσεως ή του σωματείου, υπολογιζομένη κατά τον χρόνο που η υπαναχώρηση τέθηκε σε ισχύ, για το δικό του εκκαθαριστικό υπόλοιπο, ήτοι για ποσό που αντιστοιχεί στην αξία του εταιρικού του μεριδίου, του μεριδίου του στην ένωση ή στο σωματείο κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του, με την (ενδεχομένη) έννομη συνέπεια, λόγω της οικονομικής εξελίξεως της εταιρίας, της ενώσεως ή του σωματείου, είτε να του επιστρέφονται λιγότερα από την αξία του κεφαλαίου που ο ίδιος συνεισέφερε ή, έναντι αυτών, να υποχρεούται ακόμη και σε πληρωμές που υπερβαίνουν το ποσό της καταβληθείσας και απολεσθείσας εισφοράς, διότι το εκκαθαριστικό υπόλοιπο είναι αρνητικό;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

20 Καταρχάς επισημαίνεται ότι, όπως παρατήρησαν ο C. von der Heyden και η Γερμανική Κυβέρνηση, μολονότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά την περίπτωση της προσχωρήσεως ενός καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, τα υποβληθέντα από το

αιτούν δικαστήριο ερωτήματα αφορούν και άλλες μορφές εταιριών καθώς και άλλες μορφές ενώσεων, όπως οι προσωπικές εμπορικές εταιρίες, οι ενώσεις ή τα σωματεία.

21 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, αν ληφθεί υπόψη η κατανομή αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο της διαδικασίας της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το εθνικό δικαστήριο είναι μεν το μόνο αρμόδιο να προσδιορίζει το αντικείμενο των ερωτημάτων που προτίθεται να υποβάλει στο Δικαστήριο, το Δικαστήριο όμως έχει αποφανθεί επίσης ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, πρέπει, προκειμένου να διαπιστώσει αν έχει αυτό το ίδιο αρμοδιότητα, να εξετάζει τις συνθήκες υπό τις οποίες του έχει υποβληθεί η αίτηση από το εθνικό δικαστήριο.

22 Αυτό ισχύει ιδίως όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το υποβληθέν στο Δικαστήριο πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 61· της 15ης Ιουνίου 2006, C-466/04, Acereda Herrera, Συλλογή 2006, σ. I-5341, σκέψη 48, και της 31ης Ιανουαρίου 2008, C-380/05, Centro Europa 7, Συλλογή 2008, σ. I-349, σκέψη 53).

23 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο ερωτήματα είναι υποθετικής φύσεως, κατά το μέτρο που αφορούν επίσης την προσχώρηση καταναλωτή σε προσωπική εμπορική εταιρία, σε ένωση ή σε σωματείο.

24 Συνεπώς, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της υπό κρίση αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως μόνον κατά το μέτρο που αυτή αφορά την επίδικη στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης περίπτωση, ήτοι την προσχώρηση καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας.

Επί του πρώτου ερωτήματος

25 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία εφαρμόζεται σε σύμβαση, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, η οποία αφορά την προσχώρηση καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας και η οποία συνεπάγεται τη δημιουργία συμβατικού δεσμού μεταξύ του καταναλωτή και του διαχειριστή της εν λόγω εταιρίας επενδύσεων, όταν, κατά το αιτούν δικαστήριο, ο πρωταρχικός σκοπός μιας τέτοιας προσχωρήσεως δεν έγκειται στο να γίνει ο ενδιαφερόμενος μέλος της εν λόγω εταιρίας επενδύσεων, αλλά η προσχώρηση συνιστά μέσο επενδύσεως κεφαλαίων.

26 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας, η οδηγία εφαρμόζεται, ειδικότερα, στις συμβάσεις που συνάπτονται κατά τη διάρκεια επίσκεψης του εμπόρου στην οικία του καταναλωτή, όταν η επίσκεψη δεν γίνεται μετά από ρητή αίτηση του δεύτερου.

27 Το άρθρο 2 της οδηγίας διευκρινίζει ότι έμπορος, κατά την έννοια της οδηγίας, είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί με την εμπορική ή επαγγελματική του ιδιότητα, καθώς και κάθε πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό ενός εμπόρου.

28 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, από την υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία προκύπτει ότι η δήλωση προσχωρήσεως του C. von der Heyden στην επίμαχη εταιρία επενδύσεων, της οποίας τη διαχείριση ασκούσε κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως η εταιρία Roland, στο πλαίσιο των εμπορικών ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων της, εχώρησε κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων στην κατοικία του C. von der Heyden, των οποίων τη διεξαγωγή δεν είχε ζητήσει αυτός. Η προσχώρηση έλαβε χώρα έναντι εισφοράς κεφαλαίου ποσού 384 044 DEM, το οποίο ο C. von der Heyden κατέβαλε σε τραπεζικό λογαριασμό της εν λόγω εταιρίας.

29 Από την εν λόγω δικογραφία προκύπτει επίσης ότι οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν από εκπρόσωπο της εταιρίας Roland, ενεργούσας υπό την ιδιότητα του διαχειριστή της εταιρίας επενδύσεων σε ακίνητα και εισπράττουσας από τον εκπρόσωπο προμήθεια για κάθε συναπτόμενη με νέο εταίρο σύμβαση.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσχώρηση καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, υπό περιστάσεις όπως αυτές τις οποίες περιγράφει το αιτούν δικαστήριο, εμπίπτει σε μία από τις αντικειμενικές καταστάσεις του άρθρου 1 της οδηγίας και, επομένως, υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της.

31 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από την επιχειρηματολογία της Γερμανικής Κυβέρνησης κατά την οποία, δεδομένου ότι το αντικείμενο της εταιρίας επενδύσεων συνίσταται στη συντήρηση, στην ανακαίνιση και στη διαχείριση ενός ακινήτου, η δήλωση προσχωρήσεως στην εν λόγω εταιρία επενδύσεων συνιστά σύμβαση που αφορά «άλλα δικαιώματα σχετικά με ακίνητα», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας, η οποία, για τον λόγο αυτόν, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

32 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, οι παρεκκλίσεις από τους κανόνες δικαίου της Ένωσης που αποσκοπούν στην προστασία των καταναλωτών πρέπει να ερμηνεύονται στενά (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, C-481/99, Heininger, Συλλογή 2001, σ. I-9945, σκέψη 31).

33 Επομένως, αρκεί να τονιστεί, ενόψει των στοιχείων της δικογραφίας, ότι η συναφθείσα από τον C. von der Heyden σύμβαση δεν αφορά άλλα δικαιώματα σχετικά με ακίνητα, ήτοι αυτά που αποτελούν το αντικείμενο της παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας, αλλά αποκλειστικώς την προσχώρηση σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, διά της αποκτήσεως εταιρικού μεριδίου σε προσωπική εταιρία έναντι της εισφοράς κεφαλαίου.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία εφαρμόζεται σε σύμβαση, συναφθείσα υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η οποία αφορά την προσχώρηση καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

35 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας απαγορεύει εθνικό νομολογιακό κανόνα κατά τον οποίο σε περίπτωση ανακλήσεως της δηλώσεως προσχωρήσεως σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, που εχώρησε κατόπιν διαπραγματεύσεων κατ' οίκον, των οποίων τη διεξαγωγή δεν ζήτησε ο καταναλωτής, ο υπαναχωρών καταναλωτής μπορεί να προβάλει αξίωση κατά της εταιρίας, για το δικό του εκκαθαριστικό υπόλοιπο, υπολογιζόμενη με βάση την αξία του εταιρικού του μεριδίου κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του, με συνέπεια είτε να του επιστρέφονται λιγότερα από την αξία της συνεισφοράς του είτε να υποχρεούται ακόμη και σε συμμετοχή στις ζημίες της εταιρίας.

36 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από τη μονομερή ανάληψη υποχρεώσεώς του, αποστέλλοντας ειδοποίηση εντός προθεσμίας τουλάχιστον επτά ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία ο έμπορος τον πληροφόρησε σχετικά με την ύπαρξη δικαιώματος υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση, καθώς και σχετικά με τους όρους και τις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος αυτού.

37 Αφετέρου, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας προβλέπει, εν συνεχεία, ότι η εκ μέρους του καταναλωτή αποστολή της ειδοποιήσεως περί υπαναχωρήσεως από τη μονομερή ανάληψη υποχρεώσεώς του έχει ως συνέπεια την απαλλαγή του από κάθε υποχρέωση που απορρέει από τη ματαιωθείσα σύμβαση.

38 Επομένως, αν ο καταναλωτής ενημερώθηκε κανονικά σχετικά με το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως, μπορεί να απαλλαγεί από τις συμβατικές υποχρεώσεις του ασκώντας το δικαίωμα υπαναχωρήσεως εντός της προβλεπομένης στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, προθεσμίας, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της εθνικής νομοθεσίας.

39 Αντιθέτως, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, όταν ο καταναλωτής δεν έχει λάβει την πληροφόρηση αυτή, η εν λόγω προθεσμία των τουλάχιστον επτά ημερών δεν μπορεί να αρχίσει με συνέπεια ο καταναλωτής να μπορεί να ασκήσει ανά πάσα στιγμή το εν λόγω δικαίωμα υπαναχωρήσεως κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Heinenger, προπαρατεθείσα, σκέψη 45).

40 Πάντως, εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε το ερώτημά του αναφερόμενο ειδικώς στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας και, επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία η ειδοποίηση περί υπαναχωρήσεως απεστάλη από τον καταναλωτή σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου.

41 Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesgerichtshof επιδιώκει να διευκρινιστεί σε ποιο βαθμό εθνικός νομολογιακός κανόνας, όπως ο επίδικος στην κύρια δίκη, δύναται να περιορίσει τις έννομες συνέπειες που απορρέουν από την άσκηση του κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, δικαιώματος υπαναχωρήσεως.

42 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως ορίζει το άρθρο 7 της οδηγίας, οι έννομες συνέπειες της εκ μέρους του καταναλωτή ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως διέπονται από τα εθνικά δίκαια.

43 Επιπλέον, από τη νομολογία προκύπτει ότι, μολονότι εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο να ρυθμίζει τις έννομες συνέπειες της ενδεχόμενης υπαναχωρήσεως, εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητα αυτή τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης και ειδικότερα τους κανόνες της οδηγίας που πρέπει να ερμηνεύονται υπό

το πρίσμα του σκοπού της και με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά της. Στο ίδιο πνεύμα, τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία επιλαμβάνονται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, οφείλουν να ερμηνεύουν το σύνολο των κανόνων του εσωτερικού δικαίου, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος καθώς και του σκοπού της οδηγίας, προκειμένου να καταλήξουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει (βλ. ιδίως, υπό την έννοια αυτή, απόφαση Schulte, προπαρατεθείσα, σκέψεις 69, 71 και 102).

44 Πάντως, όπως το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διευκρινίσει, καίτοι δεν χωρεί αμφιβολία ότι η οδηγία έχει ως κύριο σκοπό την προστασία των καταναλωτών, εντούτοις το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι η εν λόγω προστασία είναι απόλυτη. Συγκεκριμένα, τόσο από την όλη οικονομία όσο και από το γράμμα διαφόρων διατάξεων της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι η εν λόγω προστασία έχει κάποια όρια (βλ. απόφαση της 10ης Απριλίου 2008, C-412/06, Hamilton, Συλλογή 2008, σ. I-2383, σκέψεις 39 και 40).

45 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις συνέπειες που απορρέουν από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, είναι αληθές ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η κοινοποίηση της υπαναχωρήσεως συνεπάγεται τόσο για τον καταναλωτή όσο και για τον έμπορο επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Schulte, προπαρατεθείσα, σκέψη 88). Εντούτοις, γεγονός παραμένει ότι η οδηγία δεν απαγορεύει, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, την επιβολή υποχρεώσεων σε βάρος του καταναλωτή, με συνέπεια, ενδεχομένως, αυτός να υφίσταται ορισμένες συνέπειες απορρέουσες από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Schulte, προπαρατεθείσα, σκέψη 93).

46 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων πρέπει να εξεταστεί αν η οδηγία απαγορεύει εθνικό κανόνα, κατά τον οποίο ο καταναλωτής που ανακαλεί τη δήλωση προσχωρήσεώς του σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, έχει αξίωση κατά της εταιρίας αυτής υπολογιζομένη με βάση την αξία του εταιρικού του μεριδίου κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του.

47 Αυτή προφανώς είναι η περίπτωση του επίμαχου στην κύρια δίκη εθνικού κανόνα.

48 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε το Bundesgerichtshof με την απόφαση περί παραπομπής, ο κανόνας αυτός σκοπεί στο να διασφαλίσει, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του αστικού δικαίου, εύλογη ισορροπία και δίκαιη κατανομή των κινδύνων μεταξύ των διαφόρων εμπλεκομένων μερών.

49 Ειδικότερα, ένας τέτοιος κανόνας, αφενός, παρέχει στον καταναλωτή που ανακαλεί τη δήλωση προσχωρήσεώς του σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, τη δυνατότητα να του επιστραφεί η εισφορά του, ενώ συγχρόνως αυτός αναλαμβάνει μέρος των κινδύνων οι οποίοι είναι εγγενείς σε κάθε επένδυση κεφαλαίων της μορφής που απασχολεί την κύρια δίκη. Αφετέρου, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, ένας τέτοιος κανόνας απαλλάσσει τους συνεταίρους και/ή τους τρίτους πιστωτές, από την υποχρέωση να φέρουν τις χρηματοοικονομικές συνέπειες που απορρέουν από την ανάκληση της εν λόγω δηλώσεως προσχωρήσεως, η οποία προσχώρηση, εξάλλου, πραγματοποιήθηκε κατόπιν υπογραφής μιας συμβάσεως στην οποία αυτοί δεν ήταν συμβαλλόμενοι.

50 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει, επομένως, να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας δεν απαγορεύει, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, εθνικό κανόνα κατά τον οποίο σε περίπτωση ανακλήσεως της δηλώσεως προσχωρήσεως σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, που εχώρησε κατόπιν διαπραγματεύσεων κατ' οίκον των οποίων τη διεξαγωγή δεν ζήτησε ο καταναλωτής, ο υπαναχωρών καταναλωτής μπορεί να προβάλει αξίωση κατά της εταιρίας, για το δικό του εκκαθαριστικό υπόλοιπο, υπολογιζόμενη με βάση την αξία του εταιρικού του μεριδίου κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του από την εταιρία αυτή, με συνέπεια είτε να του επιστρέφονται λιγότερα από την αξία της συνεισφοράς του είτε να υποχρεούται ακόμη και σε συμμετοχή στις ζημίες της εταιρίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

51 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Η οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, εφαρμόζεται σε σύμβαση, συναφθείσα υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, η οποία αφορά την προσχώρηση καταναλωτή σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, όταν ο πρωταρχικός σκοπός μιας τέτοιας προσχωρήσεως δεν έγκειται στο να γίνει ο ενδιαφερόμενος μέλος της εν λόγω εταιρίας, αλλά στο να προβεί σε επένδυση κεφαλαίων.

2) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/577 δεν απαγορεύει, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, εθνικό κανόνα κατά τον οποίο σε περίπτωση ανακλήσεως της δηλώσεως προσχωρήσεως σε εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, σταθερού κεφαλαίου, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας, που εχώρησε κατόπιν διαπραγματεύσεων κατ' οίκον των οποίων τη διεξαγωγή δεν ζήτησε ο καταναλωτής, ο υπαναχωρών καταναλωτής μπορεί να προβάλει αξίωση κατά της εταιρίας, για το δικό του εκκαθαριστικό υπόλοιπο, υπολογιζόμενη με βάση την αξία του εταιρικού του μεριδίου κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του από την εταιρία αυτή, με συνέπεια είτε να του επιστρέφονται λιγότερα από την αξία της συνεισφοράς του είτε να υποχρεούται ακόμη και σε συμμετοχή στις ζημίες της εταιρίας.

(υπογραφές)